

УДК 681.3.07

АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОГО ФОНДУ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

**Бабенко В.О., Бабіна Т.В., Волинець В.М., Габзовська О.Б.,
Друченко М.Л., Савицький А.Й.**

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»**

У статті наведено результати аналізу структур інформаційного фонду НТБ ім. Г.І. Денисенка НТУУ «КПІ» в розрізі тематичного складу фонду, фонду за типами та видами документів, результати аналізу використання фонду за категоріями читачів та типами документів. Визначений рівень комплектування бібліотеки вищого навчального закладу (ВНЗ). Результати аналізу є підґрунтям для визначення першечергових напрямів оцифрування друкованих видань, що складає основу колекцій електронної бібліотеки ВНЗ.

Ключові слова: бібліотека, ВНЗ, електронна бібліотека, інформаційний ресурс, інформаційний фонд.

Вступ

Традиційно на вузівську бібліотеку покладалося завдання забезпечити необхідною літературою та інформаційними матеріалами навчальний процес, науково-дослідну, виховну та інші види діяльності університету.

Відповідно до цього здійснювався і здійснюється процес формування фондів університетської бібліотеки, що безпосередньо відображає структура (параметри) бібліотечного фонду: тематика, типи і види документів, кількість примірників, мовний склад тощо.

Проведення аналізу традиційних бібліотечних фондів вузівських бібліотек в рамках проекту «Створення типової електронної бібліотеки вищого навчального закладу» був необхідним етапом з наступних причин [1; 2]:

- по-перше, в останні роки традиційний (на паперовому носії) інформаційний ресурс (ІР) розглядається як одна із складових баз даних, які включають гетерогенні (тобто самого різноманітного типу і виду) джерела інформації;
- по-друге, частково традиційні бібліотечні фонди розкриті засобами електронного каталогу (ЕК), який в свою чергу являється однією із складових електронної бібліотеки (ЕБ);
- по-третє, традиційний бібліотечний фонд є одним із джерел поповнення фонду ЕБ шляхом оцифрування.

Аналіз структури традиційних фондів НТБ НТУУ "КПІ"

Аналіз структури традиційних фондів бібліотеки вищого навчального закладу (ВНЗ) та їх використання створює засади для визначення моделі й інформаційного фонду ЕБ вузу.

Аналіз традиційного бібліотечного фонду проведений на базі науково-технічної бібліотеки ім. Г.І. Денисенка НТУУ "КПІ" [3].

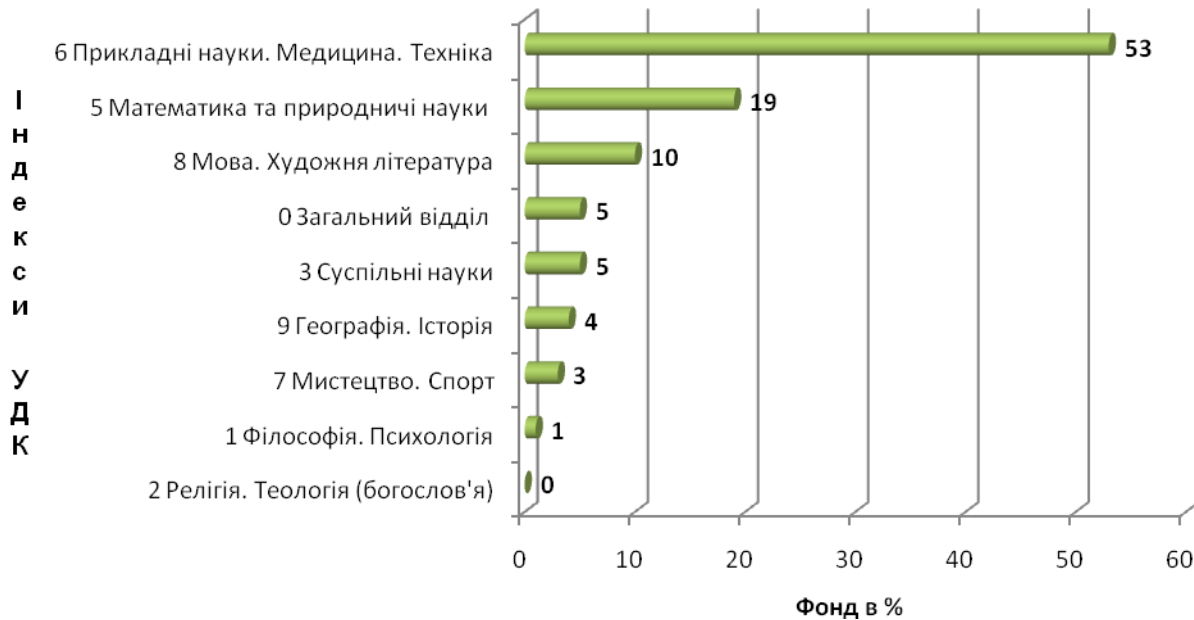
Як показує проведене дослідження тематичний склад фонду¹ є політематичний, але чітко виявляється його профіль відповідно до спеціалізації НТУУ "КПІ".

Найбільший відсоток (див. мал.1) складає література з техніки та прикладних наук (6 розділ) - 53 %, на другому місці – з математики та природничих наук (5 розділ) – 19 %, що відповідає попередній спеціалізації вузу.

Оскільки свого часу у складі бібліотеки був створений відділ художньої літератури, то ця література, література з літературознавства та мовознавства (8 розділ) займає 10 % у

¹ Тематичний склад фонду подається за таблицями УДК

загальному фонді. Від 5 % і нижче відсотків у фонді припадає на літературу з суспільних наук, економіки, управління, освіти (3 розділ), історії, географії (9 розділ), спорту, мистецтва (7 розділ), філософії (1 розділ) та релігії (2 розділ). Ці тематичні напрями довгий час були додатковими у комплектуванні фонду і лише з появою відповідних факультетів вони стали відноситися до основних.

Мал.1. Тематичний склад фонду НТБ НТУУ "КПІ"

Проведений більш глибокий аналіз спеціалізації фонду у відповідності до напрямів підготовки студентів та основних напрямів наукової роботи, розкриває структуру галузевих фондів НТБ НТУУ "КПІ" (див. мал. 2 – мал. 4).

Мал.2. Розділ фонду 3 "Суспільні науки. Статистика. Політика. Економіка. Торгівля. Управління. Освіта"

Мал.3. Розділ фонду 5 "Математика та природничі науки"

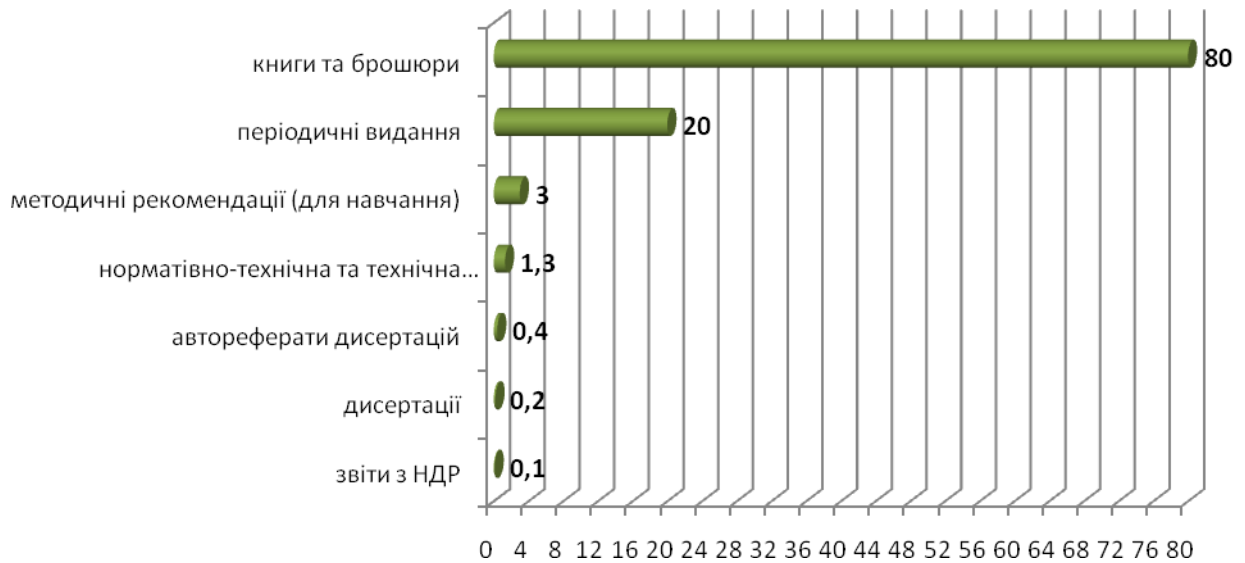
Мал.4. Розділ фонду 6 "Прикладні науки. Медицина. Техніка"

Аналіз складу бібліотечного фонду за типами літератури дозволив зробити висновки, що основними для бібліотеки НТУУ "КПІ" є навчальні (45 %) та наукові (48 %) матеріали (див. мал. 5).

Мал.5. Склад фонду НТБ НТУУ "КПІ" за типами документів

Типовою картиною для традиційного бібліотечного фонду у видовому складі (див. мал. 6) є суттєва перевага книг та брошур, в НТБ НТУУ "КПІ" це - 80%.

Мал.6. Склад фонду НТБ НТУУ "КПІ" за видами документів

На другому місці знаходяться періодичні видання (журнали та газети) – 20%.

Для видового складу бібліотеки вузу характерна також наявність таких видів як методичні вказівки з різних дисциплін та курсів, видані кафедрами вузу (3%), дисертації, захищені у вузі (0,2%), автореферати дисертацій (0,4%) та звіти з НДР та ДКР (0,1%).

Не дивлячись на те, що три останні займають у фонді менше 1 % , комерційна цінність їх на ринку інформації досить велика.

Специфічним видом документів, характерним лише для бібліотек політехнічного та/або технічного напрямку, є нормативно-технічна та технічна документація – 1,3%.

За мовами в фонді в найбільшій кількості знаходиться література російською мовою, далі – українською і на третьому місці йде література іншими мовами. Це – типово для всіх українських бібліотек не залежно від їх відомчої приналежності.

За результатами проведеного аналізу мовна структура фонду НТБ НТУУ "КПІ" представлена російською мовою – 66 %, українською – 24 %, іншими – 10 % . (див. мал. 7).

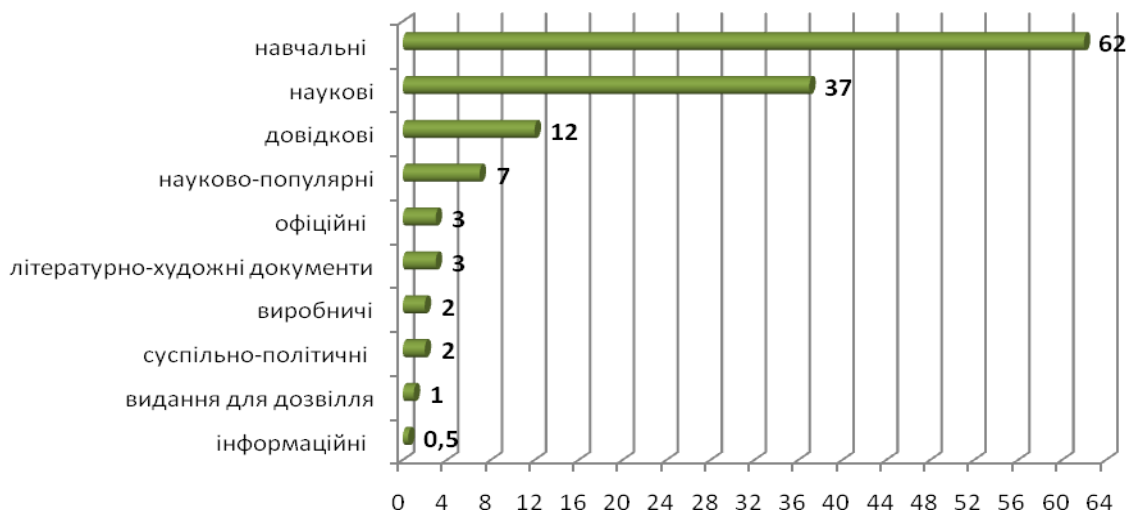

Мал.7. Склад фонду НТБ НТУУ "КПІ" за мовами документів

Аналіз використання фонду НТБ НТУУ "КПІ"

Другим аспектом проведення аналізу фонду є його використання.

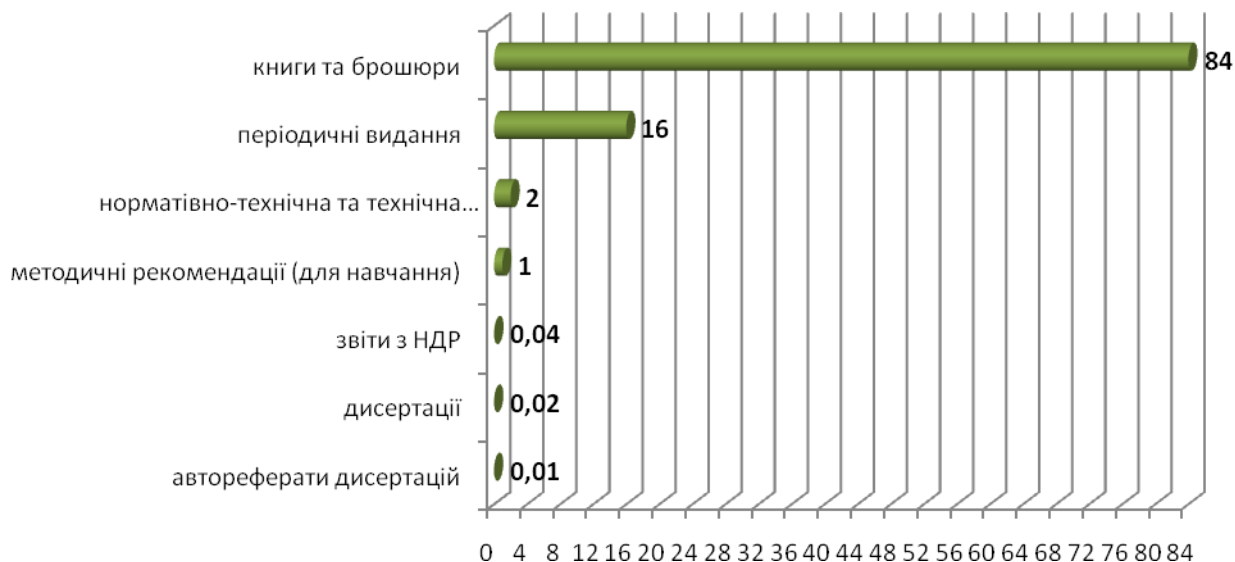
Використання фонду за типами літератури показує, що найбільше видається навчальної літератури – 62%, далі йде наукова література – 37%, довідкова у загальній книговидачі займає 12%. Найнижчий показник у інформаційних видань – 0,5%, 1% - літератури для дозвілля. Більше одиниці книговидача літературно-художніх та офіційних видань – 3%, виробничих та суспільно-політичних – 2% (див. мал. 8).

Мал.8. Аналіз використання фонду НТБ НТУУ "КПІ" за типами документів

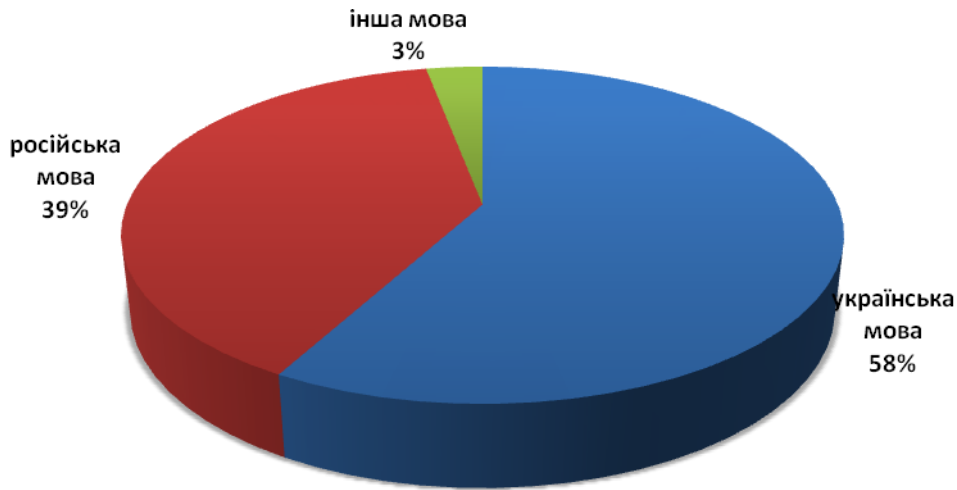
За видами літератури (див. мал. 9) фонд використовується наступним чином:

- книги та брошури у загальній видачі з фонду займають – 84%;
- періодичні видання (журнали та газети) – 16%.
-

Мал.9. - Аналіз використання фонду НТБ НТУУ "КПІ" за видами документів

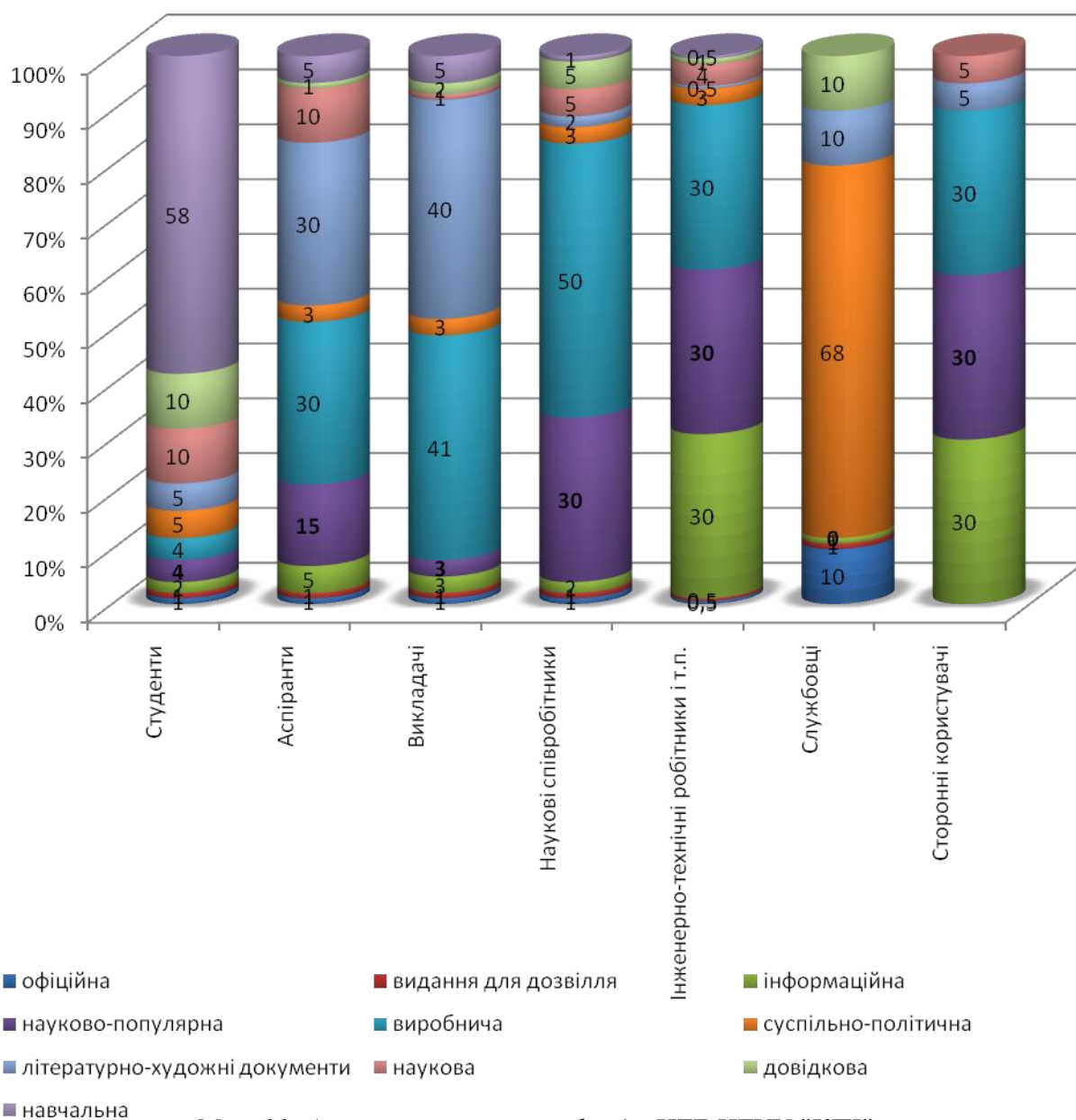
Використання фонду за мовами (див. мал. 10) показує, що в книговидачі переважає книговидача літератури українською мовою – 58%. Російською мовою видається з фондів бібліотеки 39% літератури, іншими мовами книговидача становить 3%.

Мал.10. Аналіз використання фонду НТБ НТУУ "КПІ" за мовами

Аналіз потреб кожної категорії користувачів (див. рис. 11) показав, що у студентів 58% - видача навчальної літератури та 10% - наукової літератури. Для аспірантів потреба у науковій та навчальній літературі однакова. У викладачів подібна картина: 41% - наукова, 40% - навчальна. Для наукових співробітників: наукова література становить 50%, а 30% - навчальна. ІТР рівною мірою використовують наукову, виробничу літературу та інформаційні видання. Службовці більш всього беруть художню літературу – 68%. А сторонні користувачі беруть однаковою мірою наукову, виробничу літературу та інформаційні матеріали.

З цього можна зробити висновок, що традиційний фонд бібліотеки з професійною метою найменш використовують службовці.

Мал. 11. Аналіз використання фонду НТБ НТУУ "КПІ" за категоріями читачів та типами документів

Аналіз використання фонду за темами показав співвідношення у потребі та наявності літератури з кожної теми. Тематичні напрями, які відповідають дисциплінам, що історично викладаються в НТУУ «КПІ», в достатній мірі забезпечені і науковою, і навчальною літературою. Проблеми недостатньої забезпеченості літературою характерні для дисциплін та курсів, які почали викладатися в НТУУ "КПІ" за останні 10-15 років.

Висновки

Таким чином, можна зробити висновок, що аналіз структури та використання традиційного бібліотечного фонду є однією зі складових процесу створення моделі електронної бібліотеки ВНЗ.

Проведений аналіз дозволив розробити:

1. Тематичну структуру електронної бібліотеки з урахуванням того, які тематичні розділи потребують першочергового включення в електронні колекції.

2. Типологічну та видову структуру електронної бібліотеки. Розширити тематику її електронних колекцій з урахуванням сучасних потреб читачів та змінити пропорцію наявності окремих видів документів у загальному фонді.

Проведення аналізу інформаційного фонду традиційної бібліотеки дає підґрунтя для розробки моделі розвитку її фонду, що дозволяє в умовах скорочення фінансування, планувати співвідношення друкарських і електронних видань, визначити першочергові напрями оцифрування друкованих видань, що складає основу колекцій електронної бібліотеки ВНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Что придет после электронных библиотек? [Электронный ресурс] / А.И. Земсков, Г.А. Евстигнеева, И.А. Скорикова // Научные и технические библиотеки – 2004. – №7. – Режим доступа: <http://ellib.gpntb.ru/?journal=ntb&year=2004&num=7&art=1>. - Название с экрана.
2. Vascoda – портал научной информации, создаваемый немецкими библиотеками и информационными центрами [Электронный ресурс] / Т. Пианос // Научные и технические библиотеки – 2004. – №4. – Режим доступа:
3. <http://ellib.gpntb.ru/?journal=ntb&year=2004&num=4&art=14>. – Название с экрана.
4. Визначення ефективних шляхів інтеграції наявних і залучених електронних ресурсів електронної бібліотеки ВНЗ. Обґрунтування й визначення інформаційної інфраструктури типової ЕБ ВНЗ. Визначення технології каталогізації інформаційних ресурсів: Звіт з НТР (проміжний) / НДІ ІІ НТУУ «КПІ». – Керівник О.А. Павлов. - № ДР 0107U010542; – К., 2007. – 169 с.